

TÜRKİYE ARAŞTIRMALARI
LİTERATÜR
DERGİSİ

**Türkiye’de Medya ve
İletişim Çalışmaları II**

ISSN 1303-9369

e-ISSN 2687-6299

TÜRKİYE ARAŞTIRMALARI
LİTERATÜR
DERGİSİ

Cilt: 20 • Sayı: 39 • 2022/1 • Yılda iki defa yayınlanır

Sahibi Bilim ve Sanat Vakfı Yazı İşleri Müdürü Salih Pulcu Editör Yunus Uğur

ISSN 2687-6299 e-ISSN 1303-9369

Yayın Kurulu

Şevket Kamil Akar, Yusuf Ziya Altıntaş, Nurullah Ardıç, Alim Arlı, Serhat Aslaner, Zahit Atçıl,
Hediyetullah Aydeniz, Ayşe Başaran, Yücel Bulut, Ebubekir Ceylan, Coşkun Çakır, Nicole Kañçal-Ferrari,
Fatma Samime İnceoğlu, Özgür Kavak, Abdülhamit Kırmızı, Özgür Oral, Yunus Uğur, Ali Adem Yörük, Uğur Topal

Danışma Kurulu

Gabor Agoston, Engin Deniz Akarlı, Cemil Aydın, Evangelia Balta, Ali Birinci, Gökhan Çetinsaya,
İhsan Fazlıoğu, Tevfik Güran, Nelly Hanna, Mehmet İpşirli, Cemal Kafadar, Mustafa Kara, Sabri Orman,
Orlin Sabev, Zan Tao, Hüseyin Yılmaz

Sayı Editörü: Hediyetullah Aydeniz

Türkçe - İngilizce Redaksiyon Ahmet Özer, Ayşe Başaran

Adres Vefa Cad. No. 48 34134 Fatih İstanbul Tel 0212. 528 22 22 pbx Faks 0212. 513 32 20

e-mail talid@bisav.org.tr internet www.talid.org

Grafik Tasarım: Salih Pulcu Tasarım Uygulama: Sibel Yalçın

Baskı-Cilt Şenyıldız Matbaacılık Gümüşsuyu Cad. Işık San. Sit. No: 19/C 102 Topkapı/İstanbul

Sertifika No: 45097 Tel: 0212 483 47 91

Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi uluslararası hakemli bir dergidir. MLA International Bibliography, Index Islamicus, EBSCO Publishing, Turkologischer Anzeiger ve ASOS Index gibi indekslerce tanınmaktadır.

Dergiye gönderilen yazılar hakemler tarafından değerlendirilir. Dergide yer alan yazılardan yazarları sorumludur. Dergiye gönderilen yazılar yayınlansın veya yayınlansın iade edilmez. Detaylı yayın bilgilendirmesi ve yazım kuralları için lütfen internet sitemize müracaat ediniz.

© Yayınlanan çalışmaların bütün hakları *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi'*ne aittir. Kaynak gösterilerek alıntılanabilir.

Türkiye'de Medya ve İletişim Çalışmaları II

ARAŞTIRMA MAKALELERİ

Türkiye'de İletişim Sosyolojisi Çalışmaları Üzerine Tarihsel Bir İnceleme 1-46

Yusuf Adıgüzel, Muzaffer Musab Yılmaz, Aynülhayat Ubaydın

Medya Ekoloji Geleneği ve Türkiye'ye Yansımaları 47-76

Ali Hasan Hamut

Türkiye'de Yeni Medya Çalışmalarının Dünü ve Bugünü: Akademik Dergiler Üzerine Bir Çalışma 77-102

Haldun Narmanlıoğlu

Türkiye'deki Medya Okuryazarlığı Tezlerinin Metodolojik Açıdan İncelenmesi 103-124

Serkan Bayrakçı

Türkiye'de Yapılmış Medya ve İletişim Çalışmaları Doktora Tezlerinde Teknoloji ve İnsan İlişkisi Üzerine Bir Değerlendirme 125-156

Mehmet Emin Babacan

Sosyal Medya Alanında Yazılan Büyük Veri Konulu Tezlerin Metin Madenciliğiyle İncelenmesi 157-190

Sadullah Çelik, Fatma Zeren

1980-1992 Yılları Arası Halkla İlişkiler ve Reklam Lisansüstü Tez Çalışmalarının Teorik ve Metodolojik Açıdan İncelenmesi 191-208

Nefise Selma Serdaroğlu, Betül Önay Doğan

On Altıncı Yüzyıl Osmanlı Siyaset Düşüncesi Tarihi Literatürü Üzerine Eleştirel Bir Değerlendirme 233-260

Arif Erbil

Türk Tiyatrosunda Unutulmuş Bir Mücevher: Dinçer Sümer'in Eski Fotoğraflar Adlı Oyununda Kimlik Krizi 261-278

Sinan Gül

SÖYLEŞİ

Nabi Avcı ile Türkiye'de Medya ve İletişim Çalışmaları Üzerine Söyleşi 209-232

RESEARCH ARTICLES

A Historical Analysis on the Sociology of Communication Studies in Turkey 1-46

Yusuf Adıgüzel, Muzaffer Musab Yılmaz, Aynülhayat Ubaydın

The Tradition of Media Ecology and Its Reflection in Turkey 47-76

Ali Hasan Hamut

Past and Present of New Media Studies in Turkey: A Review of Academic Journals 77-102

Haldun Narmanlıoğlu

Methodological Analysis of Media Literacy Theses in Turkey 103-124

Serkan Bayrakcı

An Evaluation on Relations Between Technology and Humans in Media and Communication Studies Dissertations in Turkey 125-156

Mehmet Emin Babacan

The Analysis of Graduate Studies on Big Data on Social Media through Text Mining 157-190

Sadullah Çelik, Fatma Zeren

Theoretical and Methodological Analysis of Graduate Studies on Public Relations and Advertising Published Between 1980-1992 191-208

Nefise Selma Serdaroğlu, Betül Öney Doğan

Legalistic Discourse in Sixteenth-Century Ottoman Political Thought: A Literature Review 233-260

Arif Erbil

An Analysis of Identity Crisis and Turkish Dramatic Criticism through Dinçer Sümer's Old Photographs 261-278

Sinan Gül

INTERVIEW

Interview with Nabi Avcı on Media and Communication Studies in Turkey 209-232

Sunuş

“Birikimsiz (b)ilim olmaz” mottosu ile ilk sayısı 2003 yılında yayınlanmış olan *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi (TALİD)* uluslararası hakemli, alan indeksli bir dergi olup uluslararası kullanım yaygınlığına sahiptir. Türkçe ve diğer dillerde makaleler yayınlamaktadır. *TALİD*, her sayısında bir sahaya/disipline yoğunlaşmakta ve o alanda oluşan birikimin kapsamlı bir değerlendirmesini yapmayı amaçlamaktadır. Dergide, ele alınan özel dosya konusuyla ilgili temel birkaç araştırma ve derleme makalesinden sonra, sahanın alt alanlarına dair araştırma, derleme ve değerlendirme makalelerine, klasik veya güncel alanın önemli birincil ve çağdaş kaynaklarının, kitap, tez, kurum, dergi ve kongre tanıtımlarına yer verilmektedir. Sahanın duayen birkaç ilim insanı ile yapılan biyografik söyleşi ile de alanın geçmişi, mevcut durumu ve geleceği konuşulmaktadır. İktisat, Siyaset, Sosyoloji, Şehir, Hukuk, Mimarlık, Edebiyat, İstanbul tarihi, İslami İlimler, Coğrafya, Sinema şimdiye kadar ele alınan saha-temalardan bazılarıdır. *TALİD*, Aralık 2021 sayısında olduğu gibi bu sayıda da Doç. Dr. Hediyeullah Aydeniz editörlüğünde Türkiye’de medya ve iletişim çalışmalarına odaklandı ve günümüzde 65 iletişim fakültesindeki lisans ve 10’unun üzerindeki lisansüstü programda yürütülen akademik çalışmalarla nicelik ve nitelik itibarıyla artış gösteren medya ve iletişim çalışmalarının yarım yüzyılı aşan Türkiye’deki tecrübesi ve birikimini ele almaya çalıştı.

TALİD’in iki sayıda gündemine aldığı Türkiye’de Medya ve İletişim Çalışmaları müktesebatını, alan tarih yazımı açısından da kapsayıcı bir çerçeve sunduğu için Maria Löblich ve Andreas Matthias Scheu’nun geliştirdiği model¹ üzerinden hazırladığımız çerçevede ele almaya çalıştık. Aynı zamanda alan tarihi ve literatür değerlendirmesi için bir öneri olarak da değerlendirdiğimiz bu model, iletişim çalışmalarının gelişimini sistematik ve şeffaf bir şekilde analiz etmeye yardımcı olacak bir araştırma kategorileri sistemini ortaya koymaktadır. Model, disiplinler tarih yazıcılığına sistematik bir şekilde *sosyal ve bilişsel faktörleri* birlikte dahil etme, bir disiplinin gelişiminin karşılıklı ilişki içinde olan ve zamanla değişen düşünceler,

1 Bkz. Maria Löblich & Andreas Matthias Scheu, “Writing the History of Communication Studies: A Sociology of Science Approach”, *Communication Theory*, sy. 21, ss. 1–22, 2011.

biyografik yaşam öyküleri (biyografiler) ve kurumlar tarafından biçimlendirildiğini varsayar. İletişim çalışmaları tarih yazımında şimdiye kadar hâkim olan müstakil yaklaşımlar olarak biyografik araştırmalar (biyografik tarihler-yaşam öyküleri), belli düşünce ve teorilerin gelişimi (entelektüel tarihler) ve bilimsel organizasyonlar ve kurumsal oluşumlar tarihi (kurumsal tarihler) çabalarını da kapsayan daha geniş bir çerçevede bir tarih okuması ve yazımı arayışı söz konusudur. Model, **entelektüel** (bilişsel gelişmeler, teoriler, paradigmlar, araştırma problemleri, yöntemler), **biyografik** (bilim insanlarının hayatı, kişilikleri, çalışmaları, siyasi, sosyal ve dini yönelimleri) ve **kurum** (bilimdeki kurallar seti ve organizasyon: üniversite-içi ve dışı, medya endüstrisi, bilimsel dernekler, araştırma kaynakları, okuma kitapları, dersler) tarihlerini birbirinin tamamlayıcısı olarak görmektedir. Yazı çağrımızın da üç ana başlığını oluşturan medya ve iletişim çalışmalarının *entelektüel, biyografik ve kurum* tarihlerini, alanın içinde yer aldığı sosyal ve beşerî disiplinler (**disiplinler takımı**), alana kaynaklık eden disiplin (*ana*), *komşu ve rakip* disiplinleri de içeren **bilimsel alanın** ve siyasi, ekonomik ve medya gibi toplumun **bilim-dışı alanları**yla karşılıklı ilişkisini de dikkate alarak bilimin tarihsel sürecinin karmaşıklığını ortaya koymaya yönelik geniş çerçevede mütevazı bir katkı sunmaya gayret ettik. Bu çerçevede her iki sayıda toplam 13 araştırma makalesi ile (5'i Aralık sayısında) daha çok entelektüel tarihe (bilişsel gelişmeler, teoriler, paradigmlar, araştırma problemleri, yöntemler) ışık tutmaya çalışırken, alanın üç duayeni ile yaptığımız söyleşiler ile de bilim insanlarının hayatı, kişilikleri, çalışmaları, siyasi, sosyal ve dini yönelimlerini kapsayan biyografi merkezli tarih yazımına katkı sunmaya gayret ettik. En az ilgi gören alan birikiminin ise kurum tarihi olduğunu not etmek gerekir.

TALİD'in bu sayısında, yukarıda çerçevesini hatırlattığımız çağrımıza istinaden dergiye gönderilen ve hakemlerden kabul alan 7 makale ve bir söyleşi bulunmaktadır.

Sayının ilk sırasındaki makale, Serkan Bayrakçı'nın, yazı çağrımızın çerçevesini oluşturan **entelektüel** (bilişsel gelişmeler, teoriler, paradigmlar, araştırma problemleri, yöntemler) alanın araştırma problemleri ve yöntem boyutuna ışık tutabilecek *Türkiye'deki Medya Okuryazarlığı Tezlerinin Metodolojik Açından İncelenmesi* başlıklı makalesidir. Mehmet Emin Babacan tarafından kaleme alınan *Türkiye'de Yapılmış Medya ve İletişim Çalışmaları Doktora Tezlerinde Teknoloji ve İnsan İlişkisi Üzerine Bir Değerlendirme* başlıklı ikinci makalede ise yine bu çerçevede tematik olarak insan-teknoloji ilişkisinin Türkiye'de medya ve iletişim çalışmalarındaki yeri tespit edilmekte ve eleştirel bir değerlendirmesi yapılmaktadır.

Kurumsal tarih boyutu da olmakla birlikte daha çok entelektüel tarihin önemli bir boyutu olan ve bir alt disiplin olarak varolan iletişim sosyoloji literatürünü Yusuf Adıgüzel, Muzaffer Musab Yılmaz ve Aynülhayat Uybadın'ın ortak çalışması olan *Türkiye'de İletişim Sosyolojisi Çalışmaları Üzerine Tarihsel Bir İnceleme* başlıklı makalede ele alınmaktadır.

Medya ve iletişim çalışmalarında lisans düzeyinde de bir kurumsal yapılanmaya dönüşen yeni medya çalışmalarının ortaya çıkışı ve gelişimini Haldun Narmanlıoğlu, *Türkiye’de Yeni Medya Çalışmalarının Dünü ve Bugünü: Akademik Dergiler Üzerine Bir İnceleme* başlıklı makalesinde ortaya koymaktadır.

Tüm bilimsel alanların gündemine giren “büyük veri” ile sosyal ve beşerî bilimlerin tüm alanlarının ortaklaştığı iki diğer kavram olan sosyal medya ve metin madenciliği üzerinden Türkiye’de metodolojik yaklaşımı ortaya koyan bir çalışmayı R programını kullanarak Sadullah Çelik ve Fatma Zeren *Sosyal Medya Alanında Yazılan Büyük Veri Konulu Tezlerin Metin Madenciliğiyle İncelenmesi* başlıklı makale ile ele aldılar.

Nefise Selma Serdaroğlu ve Betül Önay Doğan’ın *1980-1992 Yılları Arası Halkla İlişkiler ve Reklam Lisansüstü Tez Çalışmalarının Teorik ve Metodolojik Açidan İncelenmesi* başlıklı makalesi ise, medya ve iletişim çalışmalarının Türkiye’de müstakil bir akademik çalışma alanına dönüştüğü ilk evresine tezler ve metodolojik yaklaşımlar üzerinden ışık tutacak bir araştırmaya dayanmaktadır. Medya ve iletişim çalışmaları bünyesinde bir araştırma geleneğine ve bir epistemik cemaate dönüşmeye başlayan *Medya Ekoloji Gelenegi ve Türkiye’ye Yansımaları* başlıklı makalede Ali Hasan Hamut, mevcut literatürün kendi ismiyle görünmeyen bir geleneğinin gelişim seyrini ve bunun Türkiye’ye yansımalarını araştırmaktadır.

TALİD’in bu sayısında, Anadolu Üniversitesi İletişim Fakültesi’nin ilk akademik kadrosunda yer alan, ilk doktora tezlerinden birisine imza atan Nabi Avcı ile kendi akademik serüvenine, Türkiye’de İletişim çalışmalarının akademik anlamda kurumsallaşma sürecine ve Anadolu Üniversitesi’nin bu süreçteki yerine ilişkin önemli detaylar içeren bir de söyleşi yer almakta.

Bu sayıda iki de dosya dışı konularda makale bulunmakta. Bunların ilkinde Arif Erbil 16. yüzyıl Osmanlı siyaset düşünce tarihini ele alan çalışmaların eleştirel bir değerlendirmesini, ikincisinde ise Sinan Gül, Dinçer Sümer’in *Old Photographs* adlı tiyatro metni üzerine bir analiz yapmakta ve marjinal insanların öykülerini merkeze alan bu gibi metinlerin daha fazla inlemeye konu olması gerektiğini vurgulamakta.

Türkiye’de Medya ve İletişim Çalışmalarını iki sayı ile gündemine alan TALİD’in bu çabası, yayımlanan makaleler ve söyleşilerle alan tarih yazımına ve literatür değerlendirmesine sunduğu katkının ötesinde, yukarıda verilen teorik çerçeve ile bu alan tarihinin ele alınmasına yönelik bir öneri de sunması bakımından da önem arz ediyor. TALİD’in bu iki sayısının, medya ve iletişim akademiasının konuyu gündemlerinde tutmasına, yeni çalışmalarla alan birikiminin ortaya çıkarılmasına, değerlendirilmesine ve nitelikli yeni çalışmaların ortaya çıkmasına zemin hazırlamasını diliyoruz.

Güz 2022 sayımızda görüşmek dileğiyle